

RIKSADVOKATEN

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

REF.:
19/1565

VÅR REF.:
2017/00052-004 RTO/ggr

DATO:
28.06.2019

HØRING – FORSLAG TIL NY BARNEVERNLOV

Det vises til departementets høringsbrev 4. april d.å. vedrørende NOU 2016: 16 *Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse.*

Forslagene høringen gjelder faller i hovedsak utenfor riksadvokatens ansvarsområde, men en vil kommentere to av de foreslåtte bestemmelsene som har en side til strafferettslige forhold.

Utkastet § 133 – straffansvar for forsøk

Utkastet § 133 setter straff for den som overtrer forbudet i utkastet § 51 om formidling av fosterhjem. Bestemmelsens annet punktum lyder:

"Forsøk straffes likt med fullbyrdet overtredelse."

En slik regulering er nødvendig dersom forsøk skal være straffbart, fordi den alminnelige forsøksbestemmelsen i straffeloven § 16 første ledd bare kommer til anvendelse for lovbrudd som kan medføre fengsel i 1 år eller mer. (Strafferammen i utkastet § 133 er bøter eller fengsel i inntil tre måneder.)

Gitt straffebudets karakter kan ikke riksadvokaten se noen grunn til å fravike straffelovgivningens normalregulering av forsøksansvaret. Spørsmålet ser ikke ut til å være kommentert i NOU 2016: 16, utover at det er vist til at straffebestemmelsen er ment å videreføre gjeldende lov § 4-23. Sistnevnte bestemmelse har en tilsvarende spesialregulering av forsøk. Den svarer ifølge forarbeidene "i hovedsak" til § 26 i den tidligere barnevernloven av 1953, men forgjengeren hadde ikke en tilsvarende forsøksregulering. Endringen av rettstilstanden på dette punkt er så vidt en kan se ikke kommentert i forarbeidene til gjeldende barnevernlov. Riksadvokaten er ikke kjent med at straffansvar for forsøk på formidling av fosterhjem uten tillatelse noen gang har vært gjort gjeldende. På denne bakgrunn foreslår riksadvokaten at annet punktum i utkastet § 133 sløyfes.

Utkastet § 20 – Vedtak om bosted i institusjon uten samtykke

Barnevernloven § 4-24 hjemler plassering og tilbakehold i institusjon uten eget samtykke av barn og unge som "har vist alvorlige atferdsvansker". De handlinger som kan gi grunnlag for tiltak etter bestemmelsen, er presisert gjennom at atferdsvanskene må vise seg "ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet", "ved vedvarende bruk av rusmidler" eller – som en restkategori – "på annen måte".

I utkastet § 20 foreslås det at vilkåret for tilsvarende plassering og tilbakehold skal begrenses til at "dette er nødvendig fordi barnet utsetter sin helse eller utvikling for alvorlig fare". Denne endringen er begrunnet med et ønske om å rette oppmerksomheten mot barnets situasjon og behov, i stedet for negative handlinger som symptom:

"Utvalget er enig i viktigheten av å ha en helhetlig tilnærming til saker der barn har en oppførsel som gir grunnlag for alvorlig bekymring. Slik utvalget ser det handler barnets oppførsel om noe underliggende."¹

Riksadvokaten har forståelse for et slikt perspektiv. Det vil imidlertid ikke alltid være mulig å påvise at det forholder seg slik. Loven må derfor ha inngrepshjemler som knytter an til visse handlinger barnet foretar, i tilfeller der det ikke er grunnlag for å gripe inn overfor omsorgssvikt eller på annet grunnlag. Dette erkjennes av utvalget, som uttaler:

"Slik utvalget ser det er det likevel nødvendig at også den nye barnevernsloven inneholder bestemmelser om adgang til å treffe vedtak overfor barn som følge av barnets handlinger."²

Om handlingene det er tale om, heter det i spesialmerkningene til utkastet § 20:

"Utvalget legger til grunn at vilkårene i alt det vesentlige omfatter de tilfeller som i dag rammes av vilkåret «alvorlige atferdsvansker»."³

I tilknytning til drøftelsen av såkalt "dobbelstraff" heter det videre:

"Samtidig vil det fortsatt være slik at det forhold at et barn har begått kriminelle forhold, kan ha betydning ved vurderingen av om vilkåret i bestemmelsen kan anses oppfylt."⁴

Realiteten er altså at det foreslås videreført en adgang til å gripe inn overfor barn *på grunn av barnets handlinger*, herunder alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Som i dag vil *formålet* med tiltak etter bestemmelsen være å hjelpe barnet, men dette må ikke blandes sammen med *situasjonsbetingelsene* for inngrep etter bestemmelsen. Etter riksadvokatens syn bør disse fortsatt fremgå klart av lovteksten, så langt det er mulig.

I denne sammenheng nevnes at det reelle grunnlaget for plassering etter utkastet § 20 har en side til utformingen av vedtak i den enkelte sak. Hensynet til en dekkende beskrivelse av det faktiske grunnlaget for vedtaket taler mot det som kan oppfattes som en forskjønnende omskriving av loven. Dersom det skal legges til grunn at et barn har begått ellers straffbare handlinger, bør det også være full åpenhet om dette. Bare slik kan det på en

¹ Utredningen s. 164, fotnote utelatt.

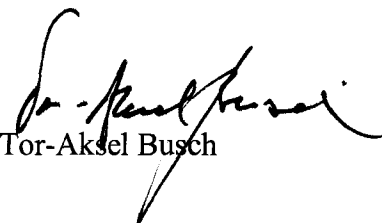
² Utredningen s. 164.

³ Utredningen s. 253.

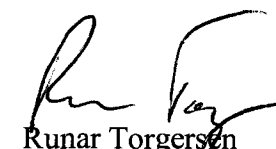
⁴ Utredningen s. 166.

meningsfull måte kan tas stilling til hvilket beviskrav som bør gjelde. En slik åpenhet om avgjørelsesgrunnlaget er også ellers nødvendig for å sikre at det legges vekt på de hensyn som ligger til grunn for uskyldspresumsjonen.

I tilfeller der det i hovedsak er ellers straffbare handlinger som ligger til grunn for plassering etter utkastet § 20, antar riksadvokaten at tiltaket fortsatt – også med den foreslåtte ordlyd – etter omstendighetene vil kunne sperre for en senere straffesak for samme forhold. Etter riksadvokatens syn er det ikke i seg selv et problem. I de få saker der det er grunn til å straffe barn, bør det skje raskt og i stedet for plassering etter § 20 begrunnet med den aktuelle kriminalitet.

Tor-Aksel Busch

Runar Torgersen
førstestatsadvokat

Gjenpart: Barneombudet